

LAATSTE TENDENSEN IN HET HUWELIJKSVERMOGENRECHT

1.1 Destijds werd bij dit onderwerp uitsluitend gedacht aan het huwelijksvermogensrecht tussen gehuwden, omdat uitsluitend het huwelijksvermogensrecht tussen gehuwden wettelijk geregeld was.

De ongehuwd samenwonenden daarentegen konden echter niet terugvallen op een specifieke wettelijke regeling.

Ondertussen is er in die klassieke tegenstelling tussen gehuwd en ongehuwd samenwonenden heel wat veranderd op juridisch vlak.

Immers door de wet van 23/11/1998 die de rechten, verplichtingen en bevoegdheden van de wettelijk samenwonenden regelt, zijn er nu drie categorieën samenwonenden, nl. :

- de gehuwden,
- de samenwonenden,
- de geregistreerde samenwonenden.

Inderdaad, voor deze laatste categorie van samenwonenden, heeft de wet een specifiek wettelijk statuut met hoofdzakelijk een vermogensrechterlijk karakter ingevoerd.

Dit wettelijk statuut treedt in werking louter en alleen door een eenvoudige verklaring van wettelijke samenwoning bij de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand.

Wanneer men het heeft over samenwonenden, moet niet alleen gedacht worden aan hetero en holebi samenwoningverbanden, maar ook aan de situatie van een broer en een zuster of een ouder die wettelijk wil samenwonen met een kind of een kleinkind.

Zodra één van beiden niet gehuwd is of gebonden is door een ander wettelijke samenwoning, kunnen zij perfect een dergelijke verklaring van wettelijke samenwoning afleggen bij de burgerlijke stand, waardoor automatisch het wettelijk regime, vervat in art. 1477 en volgende van het Burgerlijk Wetboek, op hen toepasselijk is.

1.2 Door de verklaring van samenwoning treedt automatisch voor de geregistreerd wettelijk samenwonenden een primair stelsel in werking.

Dit primair stelsel is van dwingend recht voor de wettelijk samenwonenden, die zich daaraan niet kunnen onttrekken, tenzij er aan hun samenwoning een eind komt.

Dit primair stelsel, dat beperkter is dan het primair stelsel tussen gehuwden, bevat een aantal bepalingen, die te maken hebben met de bescherming van de gezinswoning, de bijdrage in de lasten van het samenleven en de hoofdelijke aansprakelijkheid voor de gezinsschulden.

Dit primair stelsel is op zichzelf niet zo sensationeel omdat elke wettelijke samenwoner dit primair stelsel kan uitschakelen door gezamenlijk of eenzijdig een verklaring af te leggen aan de burgerlijke stand, waarbij men een eind stelt aan de samenwoning.

Kortom, vermogensrechtelijk, heeft dit primair stelsel weinig om het lijf.

Zo kan de langstlevende, krachtens dit primair stelsel, geen enkel voorkeurrecht doen gelden op de gezinswoning, die toebehoorde aan de eerst stervende.

Aldus bekeken heeft het primair stelsel slechts een zeer beperkt belang voor het vermogensrechtelijk aspect van wettelijke samenwoning.

1.3 Dit vermogensrechtelijk aspect wordt echter door de wetgever niet verwaarloosd, wanneer deze het heeft over het secundair stelsel, m.b.t. het vermogen van de wettelijk samenwonenden.

Indien de wettelijk samenwonenden dienaangaande geen bijzondere afspraken maken, bestaat er tussen hen door het loutere feit van de wet en van hun verklaring van samenwoning, een soort wettelijk stelsel van scheiding van goederen.

Bij de vereffening van dit stelsel, wordt de onverdeeldheid verdeeld zoals bij een gewone onverdeeldheid.

In principe biedt dus dit wettelijk stelsel van scheiding van goederen bij wettelijk samenwonenden, niet de minste bescherming voor de overlevende zoals b.v. de mogelijkheid om de gezinswoning te verwerven.

Hierop is er echter één belangrijke wettelijke uitzondering, nl. wanneer de overlevende een erfgenaam is van de overledene.

In dat geval, behoudens tegenbewijs, wordt de overlevende geacht de resterende helft van de onverdeeldheid bij schenking verworven te hebben.

Daarbij dient gedacht te worden aan de hypothese waarin een bejaarde ouder wettelijk samenwoont met één van zijn kinderen of kleinkinderen en samen met hem of haar een huis verwerft in onverdeeldheid.

In dat geval gaat dit huis volledig naar de overlevende samenwonende erfgenaam, bij wijze van schenking, terwijl de overige erfgenamen slechts beschermd worden door hun voorbehouden deel.

Dit voorbehouden deel van de nalatenschap kan echter volledig uitgeschakeld worden als de overlevende het tegenbewijs van de schenking levert, door zich b.v. te beroepen op een tontine beding dat vervat is in de aankooptitel van het onverdeelde onroerend goed.

Immers, volgens de voorbereidende werkzaamheden, houdt een dergelijk tontine beding het tegenbewijs in van een schenking.

1.4 Naast dit wettelijk stelsel van scheiding van goederen, kunnen de wettelijk samenwonenden, hetzij voorafgaand hun samenwoning, hetzij tijdens hun samenwoning een aantal conventionele afspraken maken, over hun secundair stelsel, op voorwaarde dat die vervat zijn in een notariële akte, en niet strijdig zijn met de openbare orde.

Het is precies deze mogelijkheid om conventioneel in te grijpen in het secundair stelsel, die de mogelijkheid biedt om een zekere bescherming te verlenen aan de overlevende samenwoner, zoals b.v. :

- bedingen van preferentiële toewijzing van onverdeelde goederen;
- algemene bedingen van aanwas, voor zover ze een vast recht verschaffen en dus niet aan de wettelijke samenwoning gebonden zijn;

Bij diepere analyse van dit optioneel secundair stelsel, dient vastgesteld te worden dat men hierbij gevoelig verder kan gaan dan bij de vermogensrechterlijke regeling tussen gehuwden.

Daarbij is het verre van ondenkbaar dat door een dergelijk beding van aanwas, de wettelijke erfgenamen uit een eerste relatie van de wettelijke samenwonenden, uitgeschakeld worden in het voordeel van de overlevende wettelijke samenwonende.

2.1 Ter afsluiting nog enkele bedenkingen i.v.m. het vermogensrecht tussen gehuwden.

Het gegeven dat het tussen gehuwden bestaande huwelijksstelsel sinds 1976 voor wijziging vatbaar is, is zeker en vast geen novum.

Daarentegen is het wel belang te noteren dat door de wet van juli 1998 de wijze waarop de wijziging van het huwelijksstelsel kan doorgevoerd worden, versoepeld werd.

Deze versoepelingwet betekent echter nog niet dat men zonder bijzondere formaliteiten zijn huwelijksstelsel kan wijzigen.

Zo kregen echtparen, die samen bouwden, met een beding van afstand van het recht van natrekking, op een grond, die één van hen eigen was, onlangs het deksel op de neus, vermits

de Hoven van Beroep te Brussel en te Mons beslisten dat een dergelijk beding een niet geoorloofde wijziging van het huwelijksstelsel uitmaakte.

Kortom, huwelijksstelsels zijn niet meer onveranderlijk en in het kader van een goede vermogensplanning doet men er goed aan zijn huwelijkscontract tijdig, aandachtig en kritisch te onderzoeken, i.p.v. dit huwelijkscontract jaren ongelezen in zijn bureau te bewaren.

Immers een goede familieplanning veronderstelt dat men niet in extremis aan zijn huwelijkscontract sleutelt, maar integendeel, regelmatig dit huwelijkscontract onder het vergrootglas houdt, om na te gaan of het al dan niet nog beantwoordt aan de huidige stand van de wetgeving.

2.2 Zo doen b.v. echtparen, die gehuwd zijn onder het stelsel van algemene gemeenschap met toewijzing van de gemeenschap aan de langstlevende er goed aan, hun huwelijkscontract kritisch te laten analyseren, vermits in de huidige stand van zaken, zij anders tweemaal dreigen een successierecht te moeten betalen bij overlijden van één van hen.

Om een dergelijke dubbele aanslag te vermijden, kan er een zekere creativiteit aan de dag worden gelegd bij de redactie van het overlevingsbeding.

Als recente tendens in dit verband kan verwezen worden naar de rechtspraak, die de rechtsgeldigheid aanvaardt van een overlevingsbeding, waarbij de toewijzing aan de langstlevende afhankelijk werd gesteld van de duur van het huwelijk.

Verder wordt er thans meer en meer teruggegrepen naar het keuzebeding als overlevingsbeding, waarbij de overlevende de keuze wordt gelaten, welk deel of goed hij uit de gemeenschap wenst te nemen bij overlijden van één der echtgenoten.

Sommigen bedenken daarbij zelfs overlevingsbedingen, waarbij zelfs geen successierecht meer zou verschuldigd zijn. .

Concreet gaat het om een constructie van een verblijvingsbeding met last, waarbij de begunstigden wederzijds een schuldbekentenis t.o.v. mekaar onderschrijven ten belope van het geheel of een deel van hun vermogen, zodat finaal er juridisch geen netto actief overblijft bij hun overlijden en er dus op dat ogenblik ook geen successierechten zouden verschuldigd zijn.

Nog steeds, in de sfeer van de erfenisplanning, worden schenkingen van roerende goederen of waarden voor een Nederlandse notaris, steeds populairder.

Immers, op een dergelijke schenking is helemaal geen schenkingsrecht verschuldigd.

Daarenboven, door beroep te doen op een Nederlandse notaris, krijgt deze schenking perfect legaal een vaste datum.

Kortom, iedereen zou op tijd en stond, zijn huwelijksvermogensrecht dienen af te toetsen tegenover de gewijzigde wetgeving op burgerlijk en fiscaal vlak.

Herwig Hemmerechts

12/12/2003